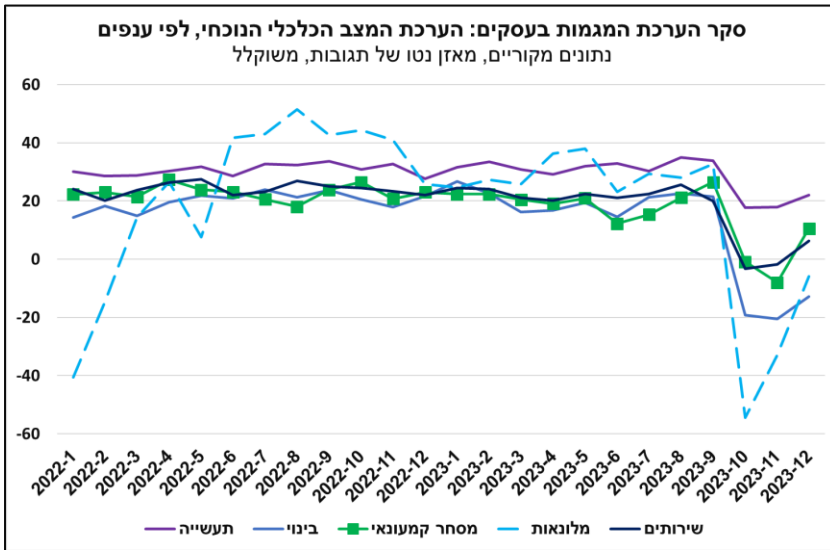

10/1/2024

השבוע במאקרו

סקר הערכת המגמות בעסקים בדצמבר: חל שיפור רוחבי במדדים הכלליים, אך ניכרת חולשה בענפי המלונאות והבינוי

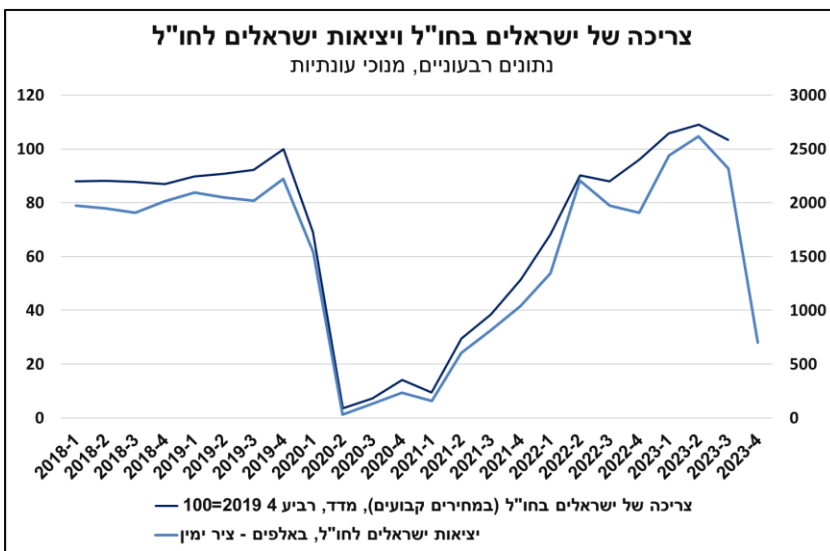

נתוני סקר הערכת המגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) לחודש דצמבר 2023 משקפים שיפור מסוים בסנטימנט של הסקטור העסקי, אך השפעתה השלילית של מלחמת "חרבות ברזל" עודנה ניכרת. כך, מאזן הנטו של התגובות (אחוז החברות שהצביעו על שיפור פחות אחוז החברות שהצביעו על הרעה) להערכת המצב הכלכלי הנוכחי הפך לחיובי, לאחר חודשיים בהם נרשם ערך שלילי, אך זה היה נמוך משמעותית מהרמה הממוצעת בחודשים ינואר-ספטמבר 2023, טרום המלחמה. באותו אופן, מאזני הנטו בנוגע לציפיות התעסוקה בחודש הבא, לצפי לשינוי בפעילות בחודש הבא ולשינוי בפעילות בחודש שחלף עלו כולם ביחס למאזני נובמבר, אך נותרו שליליים, ונמוכים יחסית למצב טרום המלחמה.

בהמשך לאמור לעיל, בדבר השיפור שחל בהערכת המצב הנוכחי, שיפור זה חל בכל הענפים הכלכליים המרכזיים, אם כי, בעוצמות שונות (ראו/י תרשים). כמו כן, מאזני הנטו בענפי המסחר והשירותים שבו להיות חיוביים, לאחר שבחודשים אוקטובר-נובמבר 2023 אלו היו שליליים, אך רמתם נמוכה ביחס למצב שהיה טרום המלחמה. מאזני הנטו בענפי הבינוי והמלונאות, כאמור לעיל, עלו ביחס לחודש קודם, אך נותרו שליליים. באשר לצפי בנוגע לפעילות בחודש הבא (ינואר), המדדים בכל הענפים הכלכליים המרכזיים עלו, ובענפי התעשייה והשירותים, אלו אף הפכו לחיוביים, ובענף מסחר קמעונאי, המדד היה קרוב לכך.

לסיכום, סקר הערכת המגמות בעסקים של חודש דצמבר 2023 מצביע על פערים בין הענפים השונים בהתמודדות עם השלכות המלחמה, וכן על ההטרוגניות בעוצמת ההתאוששות. בעוד שכל הענפים מתמודדים עם חולשה כללית בביקושים, אי וודאות גבוהה, והשפעות של גיוס מילואים נרחב, ענפי המלונאות והבינוי מתמודדים גם עם אתגרים ספציפיים. הביקוש ללינות מצד התיירים, המהווה בימים כתיקונם כמעט מחצית מהביקוש בענף המלונאות, כמעט ולא קיים; והאיסור על כניסת עובדים פלסטינים לישראל, המהווים חלק ניכר מכוח העבודה בענף הבינוי, מקשה על המשך הפעילות באתרי הבנייה. כל עוד התנאים לא יאפשרו שינוי במגמות אלה, צפויות לכך השלכות מכבידות על הפעילות.

כניסות התיירים לישראל ויציאות ישראלים לחו"ל נותרו נמוכים בדצמבר, אך בסיכום 2023 היו גבוהים מהשנה שעברה

נתוני הלמ"ס מלמדים כי היקף היציאות של ישראלים לחו"ל (בדרך האוויר, נתונים מנוכי עונתיות) בחודש דצמבר 2023 עלה בכ-43% בהשוואה לחודש קודם, אך עדיין היה נמוך בכ-68% בהשוואה לדצמבר 2022. בסיכום שנת 2023 עלה היקף היציאות של ישראלים לחו"ל בשיעור של כ-7% ביחס לשנת 2022 (שבראשיתה הושפעה מהתפרצות האומיקרון), חרף הרמות הנמוכות שנרשמו מאז פרוץ המלחמה, אך היה נמוך מהרמה שנרשמה בשנת 2019, טרום הקורונה, בכ-3%.

היקף הכניסות של תיירים לישראל (בדרך האוויר, נתונים מנוכי עונתיות), עלה בדצמבר 2023 בכ-56% בהשוואה לחודש הקודם, אך נותר נמוך בכ-79% ביחס לדצמבר 2022. ובמהלך שנת 2023 כולה עלה בכ-9% בהשוואה לשנת 2022, הודות לעלייה משמעותית בכניסות התיירים טרום המלחמה, בדגש על ראשית השנה.

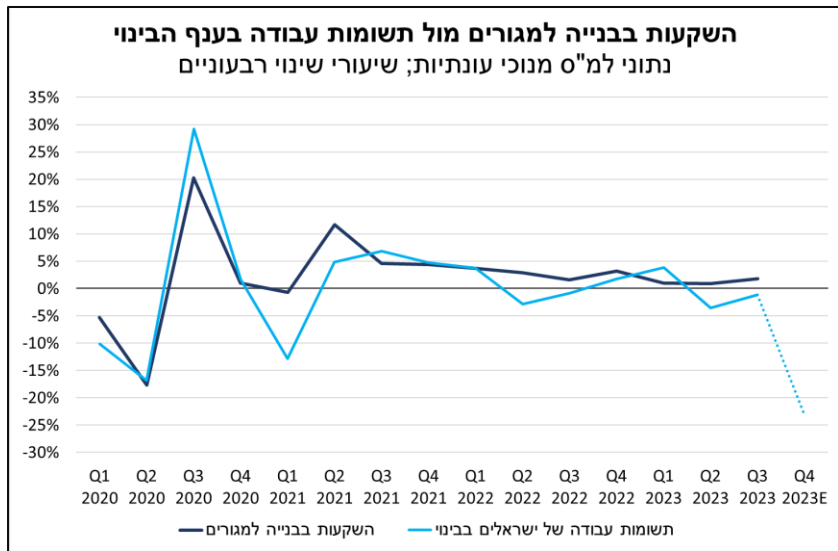
לשינויים החדים כל כך בתנועת הנוסעים אל ומחוץ לישראל יש מספר השלכות. בראש ובראשונה, הם לוחצים כלפי מטה את היצוא והיבוא של שירותי התיירות, כלומר, משתקפים בנתוני סחר החוץ, ובנוסף, הם משפיעים גם על חשבון השירותים של

מאזן התשלומים ועל שוק המט"ח. אך מלבד זאת, הירידה המשמעותית בתנועת הנוסעים העוברים את גבולות המדינה מתבטאת גם בשינוי התמהיל של הצריכה הפרטית. כך, הצריכה של ישראלים בחו"ל, אשר הסתכמה ברביע השלישי של 2023 בכ-5.75 מיליארד ש"ח, שהם כ-2.5% מסך ההוצאה לצריכה פרטית (במונחים נומינליים), צפויה לרדת בחדות לאור הירידה בהיקף היציאות של ישראלים לחו"ל (ראה/י תרשים, קצבי הגידול מתואמים ברמה של 90%), ובאופן דומה הצריכה של זרים בארץ, צפויה להישחק משמעותית בשל הירידה בכניסות התיירים. כך שהירידה בהיקף התיירים צפויה להכביד על הצריכה של שירותים בארץ, דוגמת שירותי אירוח ואוכל, שירותי טיסה, ושירותי פנאי וביילוי, ואילו הירידה בהיקף הישראלים היוצאים לחו"ל צפויה לתמוך בצריכה השוטפת של מזון ומשקאות, מוצרי טיפוח אישי ומוצרים לתחזוקת הבית, ואף בצריכה של מוצרי הלבשה והנעלה.

לסיכום, התנועה של נוסעים אל ומחוץ לישראל עלתה בדצמבר 2023, אך נותרה נמוכה משמעותית ביחס לתקופת טרום המלחמה. רמה נמוכה זו צפויה לתמוך בחשבון השירותים של מאזן התשלומים ברביע הרביעי של 2023, מכיוון שהיבוא של שירותי תיירות גבוה משמעותית מהיצוא של שירותים אלו. כמו כן, רמה נמוכה זו צפויה להתבטא בירידה בצריכה של שירותים, ומנגד, בעלייה בצריכה של מוצרים לצריכה שוטפת.

בתוך כך, נציין כי מדד אמון הצרכנים עלה בדצמבר 2023 בהשוואה לחודש הקודם, על רקע עלייה בתתי הרכיבים הבוחנים את מצבו של משק הבית, ואת הכוונה לבצע רכישות גדולות בשנה הקרובה, אך הוא נותר נמוך ביחס לחודשים ינואר-ספטמבר 2023, טרום המלחמה, ומוסיף להצביע על פסימיות מסוימת בקרב משקי הבית, בצל מלחמת "חרבות ברזל".

מגבלות הפעילות בענף הבינוי צפויות להכביד במידה ניכרת על נתוני התוצר של הרביע האחרון של 2023

מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" הפעילות בענף הבינוי מוגבלת במידה רבה ובאופן בולט יותר מאשר רוב ענפי המשק (להרחבה ראה/י בפסקה הראשונה על סקר המגמות בעסקים). מספר גורמים אחראים לפגיעה הניכרת בפעילות הענף. ראשית, האיסור על כניסת עובדים פלסטינים לישראל, שבשגרה משקלם בסך המועסקים בתחום הבינוי הוא כ-25%-30%; שנית, סגירתם של אתרי בנייה רבים ברחבי הארץ בשבועות הראשונים למלחמה, לנוכח ההנחיות הביטחוניות מצד הרשויות המקומיות; ושלישית, זמינות מוגבלת גם של עובדים ישראלים לענף הבינוי, כביתר ענפי המשק, לאור השפעות המלחמה (מילואים, שיבושים בפעילות מערכת החינוך, מצב ביטחוני מעורער וכו').

בהמשך לכך, לפי נתונים שהציג בנק ישראל במסגרת החלטת הריבית האחרונה, שיעור אתרי הבנייה הפעילים בחודש אוקטובר 2023 עמד על 16% בלבד, בנובמבר עלה שיעור זה לכ-46%, ובדצמבר הוא עלה במתינות מדרגה נוספת לכ-52% מסך אתרי הבנייה.

מידת החשיבות של ענף הבינוי בתוצר המקומי הינה משמעותית. לשם ההמחשה, ההשקעה בבנייה למגורים ברביע השלישי של 2023 (נתונים מנוכי עונתיות, במחירים קבועים) הייתה שווה ערך לכ-7% תוצר, המשקל הגבוה ביותר מבין מדינות ה-OECD, שבהן נע המשקל של ההשקעה בבנייה למגורים בתוצר בטווח של 2%-6%, ברביע זה.

בניסיון להעריך את השפעת המגבלות המוזכרות מעלה על ההשקעה בבנייה למגורים ניתן לבחון את השינוי בתשומות העבודה (היקף המועסקים כפול ממוצע שעות העבודה השבועיות למועסק, נתונים מנוכי עונתיות) של המועסקים הישראלים בענף הבינוי, אשר היה מתואם חיובית ברמה גבוהה מאז ראשית שנת 2020 עם השינוי בהשקעה בבנייה למגורים (ראה/י תרשים). לפיכך, על סמך נתוני אוקטובר-נובמבר 2023 ניתן להעריך כי ברביע הרביעי של 2023 כולו צנח היקף תשומות העבודה של מועסקים ישראלים בענף הבינוי ביותר מ-20% ביחס לרביע הקודם, ירידה חדה אף יותר מזו שנרשמה במהלך סגרי הקורונה בשנים 2020-2021. ירידה זו משקפת את המגבלות החמורות המתוארות לעיל, והיא מרמזת על ירידה חדה מאוד בהשקעות בבנייה למגורים, ומכאן גם בתוצר, ברביע הרביעי של 2023.

כתב: גילי בן אברהם